

Sistem Gezeğenin Sınırlarına Dayandı... FOSİL KAPİTALİZMİN GELECEĞİ YOK!

İzmir Bölgesi Enerji Forumu 2018'in açılış oturumuna çağrılı konuşmacı olarak katılım sağlayan Mahir Ulutaş, "Fosil Kapitalizmi ve Uygurlık Krizi" başlıklı sunumunu gerçekleştirdi.

Konuşmasında ekonomilerin dışı kapatılması eğilimin güçlendiğine ve küreselleşme ile birlikte uzak doğuya kaydırılan üretimin yeniden merkez ülkelere taşınması arayışlarına işaret eden Ulutaş, ticaret savaşlarının tetiklediği iç savaş ve çatışmalara da dikkat çekti. Kapitalizm için krizlerin içkin bir eğilim olduğunu ifade eden Ulutaş, 7 ile 10 yıl arasında değişen periyotlarda yaşanan devrevi krizlerinin yanında büyük çaplı emperyalist pazar paylaşım savaşlarını tetikleyen daha derinden 45-60 yıllık yapısal krizler de yaşandığını anlattı. Kapitalizmi "meta uygarlığı" olarak nitelendiren Ulutaş, ancak toplumsal ihtiyaçlarının tümünü ticaret nesnesi haline getirerek yaşayabileceğini belirtti. 2. Paylaşım Savaşı'nın sonunda kapitalizmin verimlilik, büyüme ve ortalama kâr oranların büyüdüğünü, 1970'lere kadar süren 30 yıllık bir yükseliş dönemine girdiğini ifade etti. Bu krizin "küreselleşme" adı altında uluslararası ticaretin liberalizasyonu ile aşılmaya çalışıldığını anlatan Ulutaş, özelleştirme, sosyal devletin tasfiyesi, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma adımlarına değinerek, sunumu sürdürdü. En temel sorunun üretimle ihtiyaçlara arasındaki bağın kopması olduğunu ifade ederek, üretimin birincil amacını "sermayenin yeniden" üretimine dönüştüğünü vurguladı. Dönemsel olarak bir aşırı üretim krizi yaşandığını belirten Ulutaş, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Rekabet baskısıyla hem üretimin

ölçeğini büyütme hem de teknolojik olarak kendini yenileme zorunluluğu içinde, üretimin her ileri aşamasında sermayenin organik bileşimi artıyor ve kâr oranları eğilimsel olarak düşüyor. Başka bir ifadeyle makineleşme eğilimine kâr oranlarının düşme eğilimi eşlik ediyor. Bu durum karşısında kapitalistler, toplam kâr kütesini artırarak kâr oranındaki düşüşü engellemek için üretimi daha da artırarak üretilen malı emecek yeterli talebin olmayacağı noktaya kadar arzı artırarak bir realizasyon problemine giriyorlar. Sonuç fabrikaların, üretim hatlarının kapanması, iflas, işsizlik ve derinleşen yoksulluk olarak ortaya çıkıyor."

Teknoloji Sınırları

Tüm dünyada son 30 yıldır ağır bir neo-liberal program uygulanmasına ve kapitalizmin tam bir sınıfsal hegemonya kurabilmesine rağmen yapısal krizini aşamadığına dikkat çeken Ulutaş, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"1930'ların başında olduğu gibi dünyanın her yerinde otoriter yönetimleri ve büyük çaplı savaşları tetiklerken, diğer yandan genetik biliminin, robotik ve yapay zeka uygulamalarının başını çektiği teknolojik gelişmeler tüm toplumun yararına büyük atılımları tetikleyebilecekken tam tersi bir şekilde varoluşa ilişkin

kaygıları besliyor. Robotik ve yapay zeka teknolojilerinin sürekli olarak artan bir şekilde üretimde kullanılması, bu teknolojilere sahip ülke ve firmaları rakiplerine karşı avantajlı duruma getirirken, diğer yandan artı-değerin biricik kaynağı olan canlı emeği işinden edip, üretim sürecinin dışına atarak, işsizler ordusunu büyütürken, yaşanacak olan toplumsal sorunların yanı sıra, kapitalizm açısından ölümcül olacak bir realizasyon sorununu ortaya çıkarıyor."

İşçi sınıfının en güçsüz olduğu dönemde gelişen robotik ve yapay zeka teknolojilerinin teorik olarak sınıfsız bir toplum yaratılmasına imkan vermesine rağmen, toplumsal kaygıları tetiklediğini belirten Ulutaş, şöyle devam etti:

"Sanayi devriminden bu yana artarak devam eden canlı emeği, teknoloji ile makineyle ikame etme esasının robotik teknolojileri ile kol emeğinin yanı sıra kafa emeğinin de ikame edilmesi imkanının da ortaya çıkmasıyla sistem içi dinamiklerle çözülemeyecek bir noktaya taşınıyor. Kapitalist uygarlık artık kendi sonuçlarından korkuyor, bunlara çözüm üretmiyor. Bu da yeni bir barbarlık dönemine girme tehlikesi ile karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor."

Gezegeğin Sınırları

Konuşmasında teknolojik gelişmelerin kapitalizm içsel sınırlarına ulaştırma üzere olduğuna vurgu yapan Ulutaş, fosil kaynakları temelinde gelişen kapitalist uygarlığın iklim değişikliği olgusuyla birlikte gezegensel sınıra da ulaşmak üzere olduğunu ifade etti.

Kapitalist işletme anlayışının, gezegenin kaynaklarının kısıtlı olmasına rağmen, sürekli büyümeyi zorunlu kıldığı işaret eden Ulutaş, gezegensel sınırların aşılması durumunda sistemin kendi sürekli olarak üretmesinin de tehlikeye düşeceğini kaydetti. Kapitalist işletme anlayışının üretimin doğaya ve insanlara verdiği zararı hesaba katmadığına belirterek, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Burjuva iktisatçıların bu hesaba katmamaya verdikleri teknik bir isim bile var: ‘dışsal ekonomiler’. Toplumsal duyarlılık ve baskılar çevresel pisliğin temizlenmesi konusunda ciddiye alınır bir baskı yaptığı ve birtakım önlemler alınması zorunlu olduğu durumlarda da maliyetin mümkün olduğunca vergi gibi yöntemlerle toplumsallaşması için azami gayret gösterilir. Özetle; kârın özelleşmesi, maliyetin toplumsallaşmasını isterler.”

Bilim insanlarıncı her biri gezegen üzerindeki yaşam için ciddi tehdit oluşturan 9 gezegensel sınır belirlendiğini hatırlatan Ulutaş, bunlardan “iklim değişikliği” ve “biyoçeşitliliğin azalması” sorunlarının sınır değerlere ulaşmak üzere olduğunu kaydetti.

Sistem Fosille Mahkum

İklim değişikliği sorununun enerji üretiminde fosil kaynakların tercih edilmesiyle oluştuğuna işaret eden Ulutaş, “Günümüz burjuva uygarlığı temelde bir petro-kimya uygarlığıdır. Günlük hayatta ve endüstride kullanılan kritik pek çok hammadde petrol türevidir. Bütün bunların ikamesi için gereken Ar-Ge, sermaye ve zaman ihtiyacı bir yana halihazırda dünyanın en büyük endüstrisi olan petro-kimya alanındaki varolan muazzam

sermaye birikiminin toptan imhası kapitalist mantık içinde söz konusu bile olmaz” dedi. Kapitalist sistem için fosil kaynak tercihinin zorunlu olduğunu belirten Ulutaş, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Fosil yakıtların yakılması ile kapitalizmin endüstriyel üretiminin gelişmesi arasında yakın bir bağ vardır. Tarihsel gelişimi içerisinde fosil yakıtlara dayalı ekonomi, kaynakların kıtlığı ya da teknik verimle ilgili hususlar tarafından değil, ücretli emeğin sömürüsü, kâr üzerindeki sınıf tekelleşmesi ve sistemin enerji kullanımı alanında toplumsal işbirliğine karşı özel rekabeti tercih etmesi gibi gereklilikler tarafından yönlendirilmiştir.

Sanayi Devrimi’nin şafağında su çarklarına karşı kömürün ana enerji kaynağı olarak benimsenmesinin arkasında birim maliyetinin daha düşük olması ya da kömür madenciliğinde devrimsel yeniliklerin yaşanması değil, kömürün taşınabilirliğinin üretimi sermayenin ihtiyaç duyduğu bol miktarda sömürülebilir emek gücünün bulunduğu şehirlere kaydırabilmesine imkan vermesi ve mevsimsel koşullardan azade oluşunun sermayeye çalışma zamanını uzatma ve yoğunlaştırma imkanı vermesi yatmıştır.”

Fosil yakıtların, enerji kaynakları üzerinde tekeli bir rant yaratılması ve hegemone bir güç oluşturulabilmesine imkan verdiğini ifade eden Ulutaş, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Güneş ve rüzgara dayalı bir ekonomi kolayca tekelleştirilemez ve bu açıdan

kapitalizm açısından ‘verimli’ değildir. Birbirimizi kandırmayalım, bu sistem içinde yenilenebilir kaynakların kullanımı hiçbir zaman istediğimiz düzeye ulaşamayacaktır.”

Fosil kaynaklardan uzaklaşma eğiliminin bir temenniden öteye gitmediğini ifade eden Ulutaş, “Uluslararası Enerji Ajansı, OECD ve diğer kurumların raporlarına ve öngörülerine bakıldığında fosil kaynaklarda çok ciddi bir düşme eğilimi bekledikleri görülüyor. Büyük enerji tekellerinden bir olan Exxon Mobil’in raporlarına göre 2040 yılında enerji arzının yüzde 55’inin fosil yakıtlarla sağlanması öngörülüyor. Rüzgar, güneş ve biyoyakıtta ise küçük bir artış öngörülüyor. Fosil kaynakların toplamında ciddi bir düşüş eğilimi gözlenmezken, daha çok kaya gazı olmak üzere doğalgazın payında bir artış beklentisi var. Özetle kapitalizm fosil yakıtlardan vazgeçme işaretleri göstermiyor.”

İnsanlığın radikal önlemler alınması gereken kritik bir eşığa ulaştığına vurgu yapan Ulutaş, üretim ve tüketimde radikal bir dönüşümün gerçekleştirilebilmesi için bir geçiş programı oluşturulması gerektiğine vurgu yaptı. İklim krizine odaklanmış, fosil yakıt tüketiminin radikal olarak azaltan, sıfır büyüme ön gören bir modelin yaratılması gerektiğine işaret eden Ulutaş, mevcut üretim ilişkilerini tamamen dönüştürecek bir ekolojik devrimin tek seçenek olduğunu vurguladı.

